Pääluokka 35
YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Ympäristöministeriö rakentaa kestävää elinympäristöä ja vihreää kasvua. Toiminnan strategiset painopisteet ovat: 1) Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen, 2) Vihreä siirtymä on kasvun perusta, 3) Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa ja 4) Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään. Hallinnonala tekee läheistä yhteistyötä muiden hallinnonalojen ja sidosryhmien kanssa.

Ilmastokriisin torjuminen ja luontokadon sekä saastumisen pysäyttäminen ovat aikamme suurimpia maailmanlaajuisia haasteita. Ne edellyttävät tuotanto- ja kulutusrakenteiden merkittävää muutosta sekä luonnonvarojen säästeliästä ja tehokasta käyttöä. Materiaalien suljettu kierto, energiatehokkuus ja luonnon ekosysteemipalvelujen turvaaminen ovat ratkaisevia toimia, joilla vähennetään kasvihuonekaasupäästöjä, jätteen määrää ja luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvia paineita niin maalla kuin vesistöissä. Jos luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvia paineita ei voida välttää, tulee löytää keinot paineiden vähentämiseksi sekä tarvittaessa luonnon ennallistamiseksi ja aiheutettujen haittojen kompensoimiseksi. Näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää rakenteellisia uudistuksia, kansainvälistä ja alueellista yhteistyötä, uusia ohjauskeinoja sekä innovatiivisia kokeiluja, jotka edistävät vähähiilistä kierto- ja biotaloutta, puhtaita ratkaisuja sekä luonnonarvomarkkinoiden syntymistä. Samalla vahvistetaan suomalaisen osaamisen vientipotentiaalia.

Suomi on sitoutunut YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda2030:n toimeenpanon vauhdittamiseen. Suomi vaikuttaa monenväliseen kansainväliseen ilmasto- ja ympäristöyhteistyöhön aktiivisesti osana EU:ta ja korostaa tarvetta vahvistaa kansainvälisten ilmasto- ja ympäristötavoitteiden ja -toimien johdonmukaisuutta. Siirtymä hiilineutraaleihin yhteiskuntiin tulee toteuttaa tavalla, joka tukee myös luonnon monimuotoisuutta sekä vahvistaa kokonaisturvallisuutta. Suomi korostaa ilmasto- ja ympäristökysymysten yhteyksiä rauhaan ja turvallisuuteen sekä edistää näiden tuomista vahvemmin osaksi eurooppalaista ja kansainvälistä turvallisuuspolitiikkaa. Johdonmukainen ympäristö- ja ilmastopolitiikka vahvistaa myös suomalaisten yritysten toimintaedellytyksiä.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen vuosiin 2030—2050 ulottuvien ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttamiseksi edellyttävät tehokkaita toimia. Suomi vaikuttaa siihen, että Pariisin sopimuksen toimeenpano ja muu ilmastoyhteistyö etenevät sovitulla tavalla sekä EU:ssa että YK:n ilmastosopimuksen puitteissa. Suomi osallistuu aktiivisesti EU:n vuoteen 2030 ulottuvan ilmasto- ja energiapaketin toimeenpanoon. Suomi on sitoutunut EU:n päästöt ja poistumat kattavan 90 prosentin 2040 nettopäästövähennystavoitteen toimeenpanoon, millä varmistetaan 1,5 asteen tavoitteen mukaiset päästövähenemät. Kansallisella ilmastolailla varmistetaan kansallisesti riittävän kunnianhimoiset tavoitteet ja ilmastopolitiikan ennakoitavuus. Vuonna 2025 päivitetyllä keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmalla edistetään päästövähennystoimien toteuttamista kustannustehokkaasti ja oikeudenmukaisesti.

Kunnianhimoisilla ilmastotavoitteilla luodaan uudenlaista kasvua ja markkinoita vähähiilisille teknologioille ja ratkaisuille. Ilmastotavoitteiden toteutumista edistetään konkreettisin toimin ja vaikuttavalla ilmastopolitiikalla kansallisesti, EU-tasolla ja kansainvälisiin sopimuksiin liittyen. Yhtenä ilmastopolitiikan painopisteenä on päästöjä vähentävien ja hiiltä talteen ottavien ratkaisujen kiihtyvä kehitys teollisuudessa ja energiantuotannossa. Kehittämällä Suomesta puhtaan energian edelläkävijää vauhditetaan investointipolitiikan lisäksi yhteiskunnan päästöjen vähenemistä. Kansallisen energia- ja ilmastopolitiikan tavoitteita toteutetaan vähentämällä päästöjä sekä lisäämällä puhtaan energian tuotantoa ja käyttöä. Luontaisten hiilinielujen lisäksi edistetään teknisten nielujen hyödyntämistä. Energiaomavaraisuudella ja -huoltovarmuudella on aiempaa suurempi merkitys, mikä edellyttää panostusta maa- ja merituulivoimaan sekä aurinkoenergiaan.

Kansallisen ilmasto- ja energiapolitiikan tavoitteita toteutetaan vähentämällä rakennuksista ja asumisesta sekä liikenteestä aiheutuvaa energian käyttöä ja päästöjä sekä lisäämällä uusiutuvan energian tuotantoa ja käyttöä. Suunnataan rakentamista nykyisen yhdyskuntarakenteen osaksi tai sen läheisyyteen hyödyntäen olemassa olevaa infrastruktuuria. Energian omavaraisuudella ja huoltovarmuudella on aiempaa suurempi merkitys, mikä edellyttää panostusta

maa- ja merituulivoimaan sekä aurinkoenergiaan. Yhdyskunnissa, erityisesti kaupunkiseuduilla, maankäyttöä, asumista ja palveluja yhteensovitetaan siten, että eri toimintojen saavutettavuus paranee ja kestävien liikennemuotojen käyttö lisääntyy.

Suurissa kasvukeskuksissa, erityisesti pääkaupunkiseudulla, asuntojen riittävä tarjonta hillitsee vuokra- ja hintatason nousua. Kohtuullisilla asumiskustannuksilla on keskeinen merkitys elinkeinoelämän toimintaedellytysten sekä alueiden ja kansalaisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Valtion ja suurten kaupunkiseutujen kumppanuutta jatketaan kaupunkikehityksessä maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksin.

Ympäristöministeriö jatkaa toimia rakennuskannan energiatehokkuuden parantamiseksi ja rakennuskannan elinkaaristen hiilidioksidipäästöjen pienentämiseksi. Keskeiset toimet liittyvät rakennusten energiatehokkuusdirektiivin muutoksen toimeenpanoon sekä rakentamislain sisältämän uuden rakennuksen hiilijalanjäljen raja-arvo-ohjauksen toteuttamiseen. Rakentamisen kiertotaloutta edistetään kehittämällä edelleen rakentamislain edellyttämän purkumateriaali- ja rakennusjäteselvityksen tueksi käyttöön otettua purkumateriaali- ja rakennusjätetietojärjestelmää Rapua.

Yhden luukun mallissa, jota kohti edetään, asiointi ja ympäristöllisten lupien haku tapahtuu keskitetysti ja digitaalisesti yhden, toimivan ja käyttäjälähtöisen lupamenettelyn kautta. Ympäristölupakäsittely (lupa-, valvonta- ja ohjaustehtävät) on koottu juridisesti yhtenä viranomaisena toimivaan valtakunnalliseen kokonaisuuteen. Uudessa valtakunnallisessa virastossa sovelletaan lakia eräiden ympäristöasioiden käsittelystä lupa- ja valvontavirastossa. Investointien vaatimille kaavoitus-, rakennus-, ympäristö- ja vesilupamenettelyille sekä niitä koskevien valitusten käsittelylle on määritetty käsittelyajat. Viranomaisten keskinäisiä valitusoikeuksia on rajoitettu sekä selkiytetty ja yhteensovitettu YVA-menettelyä ja lupakäsittelyä.

Arvioidaan varovaisuusperiaatetta sekä sen tulkinnan vaikutuksia lupamääräyksiin ja lupien hyväksymiseen. Tarkastellaan mahdollisuutta palauttaa lupamääräysten tarkistamismenettely osaksi lupamenettelyä. Selkeytetään lainsäädäntöä siten, että ympäristölupaharkinnassa voidaan rajatusti huomioida elinkeinonharjoittajan vapaaehtoiset kompensaatiotoimet. Edistetään teollisuuspuistojen perustamista kevennetyllä lupamenettelyllä tinkimättä ympäristövaikutuksista. Selvitetään mahdollisuus teollisuuspuistokohtaisiin ympäristövaikutuskiintiöihin ja ennakkoluvitukseen.

Huolehditaan kansalaisten osallistumismahdollisuuksista ja oikeusturvasta. Huolehditaan ympäristövahinkorahastoa koskevan lainsäädännön toimeenpanosta. Toimeenpannaan valtakunnallista pilaantuneiden maa-alueiden riskienhallintastrategiaa ja edistetään etenkin maamassojen kiertotaloutta ja kestävää kunnostamista. Toteutetaan kansallista ilmansuojeluohjelmaa 2030. Huolehditaan EU:n ilmanlaatudirektiivin, teollisuuspäästödirektiivin ja teollisuuspäästöportaaliasetuksen toimeenpanosta.

Luonnon monimuotoisuuden, vesien- ja merensuojelun, luonnonvarojen kestävän käytön ja luonnon virkistyskäyttömahdollisuuksien sekä maisemanhoidon huomioonottamista päätöksenteossa edistetään laaja-alaisella yhteistyöllä niin kansallisesti, EU:n tasolla kuin globaalistikin.

Pinta- ja pohjavesien, haavoittuvan Saaristomeren sekä muun Itämeren hyvän tilan saavuttaminen ja ylläpito edellyttävät erityisesti näihin ympäristöihin kohdistuvien paineiden vähentämistä, ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormituksen vähentämistä, näistä aiheutuvien haittavaikutusten hallintaa sekä vesi- ja meriluonnon monimuotoisuuden suojelua. Vesien- ja merenhoidon toimenpiteet ovat keskeisiä myös ennallistamisasetuksen toimeenpanossa sisävesien ja Itämeren lajien ja luontotyyppien osalta. Vesien ja meren tilan parantamisen ohjelmalla (Ahti) vahvistetaan vuosille 2022-2027 päivitettyjen vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toimeenpanoa ja edistetään ravinteiden kierrätystä sekä Saaristomeren tilan parantamista. Erityisesti toimia kohdennetaan Saaristomeren valuma-alueelle. Vaikuttavimpien toimien käyttöönottoa laajennetaan mm. maa- ja metsätaloudessa sekä rakennetussa ympäristössä. Ravinteiden kierrätyksen ratkaisuja kehitetään ravinnekuormituksen hillitsemiseksi, vesien rehevöitymisen vähentämiseksi ja ravinneomavaraisuuden lisäämiseksi.

Pintavesien ja ympäristön kuormituksen ja vaarallisten aineiden kulkeutumisen vähentäminen edellyttävät valtioiden rajat ylittävää yhteistyötä. Myös Itämeren suojelu edellyttää kansainvälistä yhteistyötä ja Itämeren suojelun toiminta-ohjelman (HELCOM BSAP) yhteistä toimeenpanoa.

Luontokato pysäytetään ja luonnon suotuisa tila turvataan vuoteen 2030 mennessä toteuttamalla EU:n ennallistamisasetuksen edellyttämät toimet sekä toimeenpanemalla uusi kansallinen luonnon monimuotoisuuden strategia ja sen toimintaohjelma. Lisäksi vaikutetaan Suomen luonnon köyhtymisen suurimpiin syihin, elinympäristöjen heikkenemiseen ja vähenemiseen, jatkamalla Helmi-elinympäristöohjelmaa ja METSO-ohjelmaa sekä tehostamalla muita toimia lajien ja luontotyyppien suojelemiseksi. Samalla kehitetään luonnonarvomarkkinoita ja tuetaan yritysten työtä luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi. Luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvia paineita vähennetään ja luonnonvarojen kestävää käyttöä sekä monimuotoisuuden huomioon ottavaa biotaloutta edistetään ilmastoviisaasti.

Alueidenkäytön suunnittelulla vastataan toimintaympäristön muutoksiin, joista keskeisiä ovat ilmastonmuutoksen torjunta, uusiutuvan energian tarve ja huoltovarmuus, aluerakenteen erilaistuminen ja väestömuutokset, kaupunkiseutujen kasvu ja kaupungistuminen ja liikkumisen murros. Lainsäädäntöä uudistamalla sekä alueidenkäyttöä ja sen suunnittelua kehittämällä edistetään tarkoituksenmukaista maankäyttöä, hyvää elinympäristöä, kaavoituksen sujuvuutta, kaupunkien ja kuntien kasvua, riittävää asuntotuotantoa, alueiden elinvoimaisuutta, yritysten kilpailukykyä ja Suomen houkuttelevuutta investointikohteena. Sään ääri-ilmiöt ja tulvariskit huomioidaan yhdyskuntarakenteen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Digitalisaation avulla parannetaan alueidenkäytön suunnitteluun ja rakentamiseen liittyvien tietojen saatavuutta ja suunnittelun ymmärrettävyyttä sekä edistetään osallistumista ja tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Keskeisenä keinona on rakennetun ympäristön tietojen kokoaminen yhteen kansallisesti yhteentoimivien palvelualustojen ja tietorakenteiden avulla.

Kiertotaloudella vahvistetaan Suomen raaka-aineomavaraisuutta ja talouden perustaa. Jätelainsäädäntöä kehitetään kiertotalouslainsäädännöksi hallitusohjelman ja EU-lainsäädännön toimeenpanemiseksi. Kiertotalouden tavoitteiden ja elinkaariajattelun edistämiseksi sekä markkinoiden kehittämiseksi toteutetaan kiertotalousohjelmaa mm. eri toimijoille suunnattu kiertotalouden strateginen green deal -sitoumus.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2025 toteutuma/arvio	2026 arvio	2027 arvio
Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen			
— Helmi- ja METSO-ohjelmien edistyminen ympäristöministeriön hallinnonalalla vuoteen 2030, ohjelmien toimenpiteiden kokonaistavoitteesta keskimäärin saavutettu, %	73,8	26,6[1)]	31,0[1)]
— Suomen kasvihuonekaasupäästöjen kokonaispäästöt ilman maankäyttösektoria, Mt CO_2-ekv.	41,4	38,8	37,0
Vihreä siirtymä on kasvun perusta			
— Materiaalien kiertotalousaste, %	5,5	6,0	6,0
— Uutta toimintaa ja toiminnan muutoksia koskevien ympäristönsuojelulain mukaisten lupa-asioiden mediaanikäsittelyaika, kk	10,3	10	10
— Ympäristöliiketoiminnan liikevaihto, milj. euroa	47 800	48 000	48 200
Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa			
— Asuntoaloituksien määrä, kpl	18 000	19 000	22 000

[1)] METSO-ohjelman uusi kausi alkoi 2026, luvut eivät ole vertailukelpoisia aiempiin vuosiin.

Sukupuolten tasa-arvo
Ympäristöministeriön hallinnonalalla sukupuolten tasa-arvoa edistetään toimialalla säädös- ja informaatio-ohjauksen keinoin mm. rakennettua ympäristöä koskevassa ohjauksessa ja päätöksenteossa. Talousarvion määrärahoilla ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon.

Kestävä kehitys
Ympäristöministeriö edistää ilmastonmuutoksen hillintää ja sopeutumista, kiertotaloutta, luonnon monimuotoisuuden suojelua sekä kestävää alueidenkäyttöä, rakentamista sekä hyvää elinympäristöä. Ympäristöministeriö edistää kohtuuhintaista vuokra-asuntotuotantoa ja parantaa eri väestöryhmien asunto-oloja.

Arvioidaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisen määräaikaisen etusijamenettelyn ja muutoksenhakujen kiireellisen käsittelyn avulla saavutetut hyödyt puhtaan siirtymän hankkeille ja tehdään sen pohjalta tarvittavia lakimuutoksia.

Uudessa keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa tarkastellaan taakanjakosektorilla tarvittavia toimia vuosien 2030 ja 2035 ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Lisäksi edistetään vuonna 2022 valmistuneen keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman toimeenpanoa.

Vesien ja meren tilan parantamisen Ahti-ohjelmalla myös hillitään ilmastonmuutosta ja edistetään siihen sopeutumista sekä edistetään luonnon monimuotoisuutta, kestävää kiertotaloutta ja kaupunkikehitystä.

Ympäristöministeriö toteuttaa yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa strategista kiertotalousohjelmaa. Tavoitteena on muutos, jossa kiertotalous tehostaa luonnonvarojen käyttöä ja uudistaa Suomen taloutta.

Ympäristöministeriö torjuu luontokatoa mm. uudistetun luonnonsuojelulain, Helmi-elinympäristöohjelman ja METSO-ohjelman toimenpiteiden sekä muiden luontotyyppien ja lajien suojelutoimien avulla sekä kehittämällä luontoarvomarkkinoita.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys laiksi ympäristönsuojelulain muuttamiseksi	35.10.22
Hallituksen esitys laiksi eräiden kuntien yhteistyöstä merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämisessä ja laiksi pelastuslain 111 a §:n muuttamisesta	35.10.54

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
35.10.63	*Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot* (siirtomääräraha 3 v)		
	— myöntämisvaltuus	10,0	10,0
35.20.58	*Valtion tukeman asuntotuotannon valtuudet* (arviomääräraha)		
	— korkotukilainat	1 135,0	500,0
	— vuokra-asuntojen rakentamislainojen valtiontakauksen takausvastuut	300,0	300,0

		2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
	— asunto-osakeyhtiötalojen perusparannuslainojen takausvastuut	100,0	100,0
	— purkuakordit	8,0	8,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
01.	**Ympäristöhallinnon toiminta-menot**	**91 287**	**86 108**	**85 401**	**-707**	**-1**
01.	Ympäristöministeriön toiminta-menot (siirtomääräraha 2 v)	41 953	38 038	36 731	-1 307	-3
04.	Suomen ympäristökeskuksen toi-mintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 658	34 260	35 210	950	3
(28.)	Toimintamenosäästö (siirtomäärä-raha 2 v)	—	—	—	—	0
29.	Ympäristöministeriön hallinnona-lan arvonlisäveromenot (arvi-omääräraha)	10 501	11 435	11 435	—	0
65.	Avustukset järjestöille ja ympäris-tönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 175	2 375	2 025	-350	-15
10.	**Ympäristön- ja luonnonsuojelu**	**151 334**	**138 675**	**171 794**	**33 119**	**24**
20.	Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (siirtomääräraha 3 v)	1 260	4 340	3 040	-1 300	-30
21.	Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	15 570	15 615	21 040	5 425	35
22.	Eräät ympäristömenot (siirtomää-räraha 3 v)	4 310	4 830	6 446	1 616	33
23.	Itämeren ja vesien suojelun edis-täminen (siirtomääräraha 3 v)	15 335	12 235	12 235	—	0
52.	Metsähallituksen julkiset hallinto-tehtävät (siirtomääräraha 3 v)	52 325	49 071	58 469	9 398	19
54.	Avustukset merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahin-kojen jälkitorjunnan järjestämi-seksi (siirtomääräraha 3 v)	—	—	3 000	3 000	0
61.	Vesien- ja ympäristönhoidon tu-keminen (siirtomääräraha 3 v)	18 092	8 142	10 042	1 900	23
63.	Luonnonsuojelualueiden hankin-ta- ja korvausmenot (siirtomäärä-raha 3 v)	39 380	39 380	52 460	13 080	33
66.	Kansainvälisen yhteistyön jäsen-maksut ja rahoitusosuudet (siirto-määräraha 2 v)	2 062	2 062	2 062	—	0
67.	Siirto Ympäristövahinkorahastol-le (siirtomääräraha 3 v)	3 000	3 000	3 000	—	0

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
20.	**Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen**	**42 999**	**271 565**	**237 610**	**-33 955**	**-13**
(01.)	Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	860	—	—	—	0
31.	Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)	1 999	2 000	2 000	—	0
(33.)	Ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen (siirtomääräraha 3 v)	3 650	4 650	—	-4 650	-100
(34.)	Avustukset kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luopimiseen (siirtomääräraha 3 v)	4 600	—	—	—	0
(35.)	Avustukset alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon (siirtomääräraha 3 v)	3 700	3 700	—	-3 700	-100
(37.)	Avustukset vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	60	—	—	—	0
55.	Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	7 550	6 985	9 550	2 565	37
(56.)	Avustukset asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseksi (siirtomääräraha 3 v)	13 050	—	—	—	0
57.	Valtion tukeman asuntokannan avustukset (siirtomääräraha 2 v)	—	80 600	50 600	-30 000	-37
58.	Valtion tukeman asuntotuotannon valtuudet (arviomääräraha)	—	152 020	124 850	-27 170	-18
59.	Avustukset asuinrakennusten energiatehokkuuden edistämiseksi (siirtomääräraha 3 v)	—	—	29 000	29 000	0
(60.)	Siirto Valtion asuntorahastoon	—	—	—	—	0
64.	Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	1 700	1 700	1 700	—	0
95.	InvestEU-ohjelman kansallinen rahoitusosuus (arviomääräraha)	5 830	19 910	19 910	—	0
	Yhteensä	**285 620**	**496 348**	**494 805**	**-1 543**	**0**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä	974	972	839		

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

Selvitysosa: Ympäristöhallinto rakentaa kestävää elinympäristöä ja tukee vihreää kasvua sekä puhtaita ratkaisuja. Tavoitteena on parempi ympäristö tuleville sukupolville. Ympäristöstä, ympäristön tilan kehityksestä ja siihen vai-

kuttavista tekijöistä tuotetaan tietoa, arvioidaan vaihtoehtoisia kehityssuuntia ja kehitetään ratkaisuja kestävän kehityksen ja kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Toimintaa ja voimavaroja suunnataan strategisten linjausten mukaisesti. Säädösten ja toimenpiteiden vaikutusten arviointia kehitetään sekä muita lupa- ja viranomaismenettelyjä tehostetaan.

Ympäristöhallinnon henkilöstövoimavaroja johdetaan ja osaamista kehitetään suunnitelmallisesti tavoitteena säilyttää ympäristöhallinnon palvelukyky ja turvata henkilöstön motivaatio.

Ympäristöministeriö osallistuu valtion aluehallinnon strategiseen ohjaukseen ja uudistamiseen yhteistyössä sitä ohjaavien muiden ministeriöiden kanssa sekä huolehtii virastojen ympäristötehtävien toiminnallisesta ohjauksesta.

Lupa- ja valvontaviraston ympäristötehtävien tulostavoitteet ja toimintamenot on budjetoitu valtiovarainministeriön pääluokkaan momentille 28.40.04.

Elinvoimakeskusten toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan momentille 32.01.02. Ympäristöministeriö asettaa elinvoimakeskuksille seuraavat alustavat tulostavoitteet tukemaan pääluokkaperusteluissa esitettyjä toimialan vaikuttavuustavoitteita:

Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen
— Heikentyneiden elinympäristöjen tilaa ylläpidetään ja parannetaan aktiivisesti

— Luonnon monimuotoisuus vahvistuu alueellisella yhteistyöllä

— Vesien ja meren tilaa parannetaan toteuttamalla vesien- ja merenhoidon toimenpiteitä yhteistyössä sidosryhmien kanssa

— Ilmastonmuutosta hillitään edistämällä ilmastolain mukaisten suunnitelmien tavoitteiden toteutumista alueella.

Vihreä siirtymä on kasvun perusta
— Edistetään kiertotalousliiketoimintaa ja kestävää luonnonvarojen käyttöä vähentämällä uusiutumattomien luonnonvarojen kulutusta, parantamalla materiaalien kiertotalousastetta sekä vaalimalla uusiutuvia luonnonvaroja.

Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa
— Alueidenkäytön ja liikenteen yhteensovittaminen tukee kestävää kasvua ja liikkumista sekä vähentää päästöjä

— Elinvoimainen maaseutu, kulttuuriympäristö ja turvallinen rakennettu ympäristö luovat hyvinvointia.

Tunnuslukuja

Indikaattori	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
METSO-alueiden suojelu, ha	3 241	3 000	5 000
Soiden suojelu, ha	4 435	4 000	4 000
Palvelujen ja joukkoliikenteen järjestämistä tukeva taajamarakenne kaupunkiseuduilla (vähintään 20 as/ha alueella asuvan väestön osuus koko kaupunkiseudun väestöstä), %	65,6	65,6	65,6

01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 36 731 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös korvauksiin, joita suoritetaan Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle seuraavista EU-asetuksiin ja EU-direktiiveihin perustuvista markkinavalvontatehtävistä:

1) rakennustuotteet

2) rakennustuotteiden ekosuunnittelu ja energiamerkintä

3) rakennustuoteyhteyspisteen ylläpito.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) korvauksiin Ympäristömerkintä Suomi Oy:lle Euroopan unionin ympäristömerkin myöntämisjärjestelmän mukaisten tehtävien hoidosta, Tukesille korvauksiin CE-merkitsemättömien tuotteiden markkinavalvonnasta sekä valtionavustusten maksamiseen yliopistoille, korkeakouluille ja muille vastaaville tutkimustoimintaa harjoittaville yhteisöille tutkimustoimintaan sekä muiden siirtomenojen maksamiseen Metsähallituksen luontopalveluille yhteishankkeisiin

2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen, hankekohtaisten Life-avustusten ja Life-hankkeiden valmisteluavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Ympäristöministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet, jotka tukevat pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita.

Tulostavoitteet

Vaikuttavuustavoite	Toiminnallinen tulostavoite
1. Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen	Ilmastonmuutoksen, luontokadon ja saastumisen keskinäiset riippuvuudet on tunnistettu ja ne ratkaistaan yhdessä.
	Hiilineutraaliustavoite on saavutettu, Suomi on hiilinegatiivinen.
	Ympäristöön, maaperään, ilmaan ja vesistöihin ei kulkeudu haitallisia päästöjä. Ympäristöriskit ovat hallinnassa.
	Yhdyskuntien kehittäminen ehkäisee luontokatoa ja hillitsee ilmastonmuutosta.
2. Vihreä siirtymä on kasvun perusta	Vihreän siirtymän ratkaisut ovat Suomen talouden veturi.
	Vihreä siirtymä vahvistaa luontopääomaa ja huoltovarmuutta.
	Kiertotalous on talouden valtavirtaa, ja luonnonvaroja käytetään planeetan kantokyvyn mukaan.
	Kiinteistö- ja rakennusalan tuottavuutta parannetaan ja rakennusten elinkaari on vähähiilinen ja materiaalitehokas.
3. Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa	Kunnat, kaupungit ja alueet luovat edellytykset kestävälle elämäntavalle.
	Asuntoja on riittävästi erilaisille väestöryhmille ja ne vastaavat asukkaiden tarpeita.
	Rakennettu ympäristö tukee ihmisten hyvinvointia, luontosuhdetta ja sujuvaa arkea.
	Kestävien valintojen tekeminen on helppoa, houkuttelevaa ja taloudellisesti kannustavaa.
4. Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään	Lainsäädäntö ja hallinnon rakenteet tukevat kestävää muutosta.

Vaikuttavuustavoite	Toiminnallinen tulostavoite
	Yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyö ohjaa pääomia ja vihreän siirtymän toimia.
	Ympäristötietoa ja digitalisaatiota hyödynnetään päätöksenteossa tehokkaasti — tieto ohjaa vihreää siirtymää ja kulutusvalintoja.
	Suomi vaikuttaa ennakoivasti ja tuloksellisesti EU:ssa ja kansainvälisesti.
	Oikeudenmukaista siirtymää valmistellaan vuorovaikutuksessa kansalaisyhteiskunnan sekä sidosryhmien kanssa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	39 428	39 738	38 231
Bruttotulot	2 570	1 700	1 500
Nettomenot	36 858	38 038	36 731
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	12 975		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	16 743		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 35 831 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 900 000 euroa.

Määrärahasta käytetään tutkimus- ja kehittämistoimintaan arviolta 3 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustukset asuinrakennusten energiatehokkuuden edistämiseksi	1 000
Materiaalitorin tietojärjestelmämuutokset ja ylläpitotyö	200
Merialuesuunnittelu	150
Ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen (HO 2023)	-350
REPowerEU YTY-digi	-1 000
Tuottavuuden parantaminen ympäristölupa- ja valvontamenettelyjen digitalisaatiota kehittämällä -hanke (LUVAKE) (siirto momentilta 28.70.20)	-749
VN viestinnän tehtävien kokoaminen (siirto momentille 23.01.01)	-268
Palkkausten tarkistukset	820
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	669
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-369
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 319
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-91
Yhteensä	-1 307

2027 talousarvio	36 731 000
2026 II lisätalousarvio	405 000
2026 talousarvio	38 038 000
2025 tilinpäätös	41 952 999

04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 35 210 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

2) yhteisrahoitteisessa toiminnassa ja yhteistoiminnassa hankkeiden rahoittajien rahoitusosuuksiin sisältyvien siirtomenojen maksamiseen

3) virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitettujen hankkeiden toteuttamiseksi määrärahan siirtoon ulkomaille vähäisten rahoitusennakoiden maksamiseen kehitysyhteistyön kohdemaille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Suomen ympäristökeskus (Syke) kehittää uutta tietoa ja uusia ratkaisumalleja kestävän kehityksen edistämiseksi valtioneuvoston, muun julkisen hallinnon ja elinkeinoelämän käyttöön. Ratkaisujen pohjaksi Syke tuottaa tietoa ympäristöstä, sen tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä arvioi vaihtoehtoisia kehityssuuntia. Syke huolehtii myös useista EU-lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämistä raportoinneista sekä hoitaa eräitä ympäristövalvonnan ja muita viranomaistehtäviä.

Syke hoitaa myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviä. Syken toimintamenoista näihin tehtäviin kohdennetaan n. 1 500 000 euroa. Syken toimintamenomäärärahaa arvioidaan käytettävän näihin tehtäviin n. 20 henkilötyövuoden ja erillisrahoitusta n. 16 henkilötyövuoden kustannusten kattamiseen. Tuottavuusohjelma ja valtion säästöt vähentävät tehtävien hoitamiseen käytettäviä voimavaroja 2027—2030. Tästä seuraavia muutoksia tarkennetaan yhteisen suunnittelun kautta.

Syke keskittyy kansallisesti Agenda2030:n toimeenpanossa erityisesti Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi -tavoitteen edistämiseen.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus
Syken yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tulostavoitteet kiinnittyvät suoraan ympäristöministeriön hallinnonalan vaikuttavuustavoitteisiin, joiden toteutumiseen Syke vaikuttaa tuottamalla ja välittämällä uutta tietoa sekä uusia ratkaisumalleja. Tiedon keskeisiä käyttäjiä ovat valtioneuvosto, aluehallinto, kunnat, maakuntien liitot, elinkeinoelämä, tiedotusvälineet, kansalaisjärjestöt sekä yksityiset kansalaiset.

Vaikuttavuustavoitteet ovat:

1) Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen

2) Vihreä siirtymä on kasvun perusta

3) Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa

4) Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään.

Toiminnallinen tuloksellisuus
Ympäristöministeriö asettaa Syken toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat tulostavoitteet:

Tuloksellisuusmittarit

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Vertaisarvioidut tieteelliset artikkelit/T&K-htv	0,71	0,9	1,0
Ammattiyhteisöille suunnatut artikkelit ja blogit/htv	0,25	0,35	0,40
Julkaisut/htv	0,67	1,0	1,1
Julkisoikeudellisen maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (%)	117	100	100
Liiketaloudellisen toiminnan kustannusvastaavuus (%)	99	105	105
Tutkimuksen ja asiantuntijatyön laatu			
Vertaisarvioidut tieteelliset artikkelit (kpl)	250	210	230
Julkaisuiden tieteellinen vaikuttavuus (TOP 10 -viittausindeksi)	1,56	1,45	1,45
Tieteellisten julkaisuiden laatu (tasoille JUFO2 ja JUFO3 luokiteltujen artikkeleiden osuus, %)	50	50	50
Ammattiyhteisölle suunnatut artikkelit (kpl)	139	185	185
Dataa, aineistot ja sähköiset palvelut			
Verkkosivuvierailujen määrä			
— syke.fi (1 000 kpl/v), temaattiset verkkosivut yhteensä: ymparisto.fi, itameri.fi, vesi.fi (1 000 kpl/a)	3 700	Määrä pysyy ennallaan tai kasvaa edellisvuoteen verrattuna.	Määrä pysyy ennallaan tai kasvaa edellisvuoteen verrattuna.
Paikkatietoaineistojen rajapintojen käyttömäärä (milj. kpl)	314	>200	>200
Palvelukyvykkyys			
Tyytyväisyys Syken palvelukykyyn kokonaisuutena (YM, MMM, ELYt/elinvoimakeskukset)	3,64	Mitataan kahden vuoden välein	3,5/5
Tyytyväisyys Syken asiantuntijatukeen (YM, MMM, ELYt/elinvoimakeskukset)	3,44	Mitataan kahden vuoden välein	3,5/5

Voimavarojen hallinta
Syken kokonaishenkilötyövuosien arvioidaan olevan 580 vuonna 2027. Toimintamenomomentin suoralla budjettirahoituksella palkatun henkilöstön määrä vastaa 315 henkilötyövuotta. Henkilöstön kokonaismäärä riippuu ensisijaisesti ulkopuolisen rahoituksen kehittymisestä. Henkilöstövoimavaroja kohdennetaan strategisten tavoitteiden sekä käytettävissä olevan rahoituksen mukaisesti.

Suomen ympäristökeskuksen henkilötyövuodet vuosina 2025—2027

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Henkilötyövuosien määrä (htv)	671	620	580

Syken tuloarvio vuodelle 2027 on n. 40,8 milj. euroa. Tuotoista 6 milj. euroa eli 15 % arvioidaan kertyvän maksuperustelain mukaisen toiminnan tuotoista, joista julkisoikeudellisten suoritteiden osuudeksi arvioidaan noin 1 milj. euroa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	80 166	74 818	76 037
Bruttotulot	47 265	40 558	40 827
Nettomenot	32 902	34 260	35 210
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 068		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 825		

Yhteistoiminnan kustannusten korvauksia kertynee noin 15,2 milj. euroa, ja yhteisrahoitteisen toiminnan tuottoja noin 18,8 milj. euroa. EU:n osuus yhteisrahoitteisen toiminnan tuotoista on noin 7,9 milj. euroa ja yhteistoiminnan kustannusten korvauksista noin 0,1 milj. euroa.

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	10 562	9 500	9 100
— EU:lta saatava rahoitus	7 348	8 200	7 900
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	1 987	1 800	1 800
Tuotot yhteensä	19 897	19 500	18 800
Hankkeiden kokonaiskustannukset	30 103	29 500	28 500
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-10 206	-10 000	-9 700
Omarahoitusosuus, %	34	34	34

Yhteisrahoitteisten hankkeiden kustannusvastaavuus vaihtelee hanketyypeittäin ja määräytyy eri rahoittajatahojen rahoitusehtojen mukaan. EU-rahoituksen merkitys yhteisrahoitteisen toiminnan tuotoissa on kasvanut, ja vastaavasti muilta valtion virastoilta saatava rahoitus supistunut. Kehityksen myötä hankkeiden omarahoitusosuus on kasvanut, ja sen ennakoidaan olevan noin 34 %.

Määrärahasta käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 35 120 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 90 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 25 700 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	-1 472
Hydrologisen seurannan tietojärjestelmän uudistaminen	560
Pintavesityyppien vertailuolojen ja tyyppikohtaisten raja-arvojen määrittäminen	120
Rakennusten energiatehokkuusdirektiivi ja alueidenkäyttölain uudistukset	180

RepowerEU KV-YVA Lupa	-40
REPowerEU T&K	-1 670
Tutkimuslaitosten kokonaisturvallisuusohjelma (T&K)	1 000
Tutkimusprofessuuri (siirto momentilta 35.01.01)	-169
Ulkomerialueiden tutkimus- kehitys ja innovaatiohanke (ULMO) (T&K)	5 000
Ympäristötiedon tiedonhallinnan kokonaisuus	-1 000
Palkkausten tarkistukset	774
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-570
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-737
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-940
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-86
Yhteensä	950

2027 talousarvio	35 210 000
2026 talousarvio	34 260 000
2025 tilinpäätös	36 658 000

(28.) Toimintamenosäästö (siirtomääräraha 2 v)

29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 435 000 euroa.

Selvitysosa:

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	11 435 000
2026 talousarvio	11 435 000
2025 tilinpäätös	10 501 319

65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 025 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksiin valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille

2) avustuksiin valtakunnallisille asunto- ja rakennusalan järjestöille

3) saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) 12 §:n mukaisiin avustuksiin saariston ympäristönhoitoa edistäviin hankkeisiin

4) saaristoalueiden ja tunturialueiden jätehuoltoa edistävän toiminnan tukemiseen

5) avustuksiin ympäristövahinkojen torjuntaan liittyvään vapaaehtoistyöhön

6) kestävää kehitystä, kulttuuriympäristön vaalimista sekä muuta ympäristökasvatusta ja -valistusta edistävien valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävien projektiluonteisten hankkeiden tukemiseen.

Selvitysosa: Harkinnassa huomioidaan avustuksen tarpeellisuus toiminnan laatuun ja laajuuteen sekä yhteisön talouteen ja muihin tukiin nähden.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pidä Saaristo Siistinä ry	-200
Suomen Metsästäjäliitto ry	-150
Yhteensä	-350

2027 talousarvio	2 025 000
2026 talousarvio	2 375 000
2025 tilinpäätös	2 175 000

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Selvitysosa: Lukuun on budjetoitu ympäristön- ja luonnonsuojelua edistävään toimintaan hallinnonalalla ja ympäristötehtäviä aluehallinnossa hoitavissa virastoissa pääosin käytettävät määrärahat.

Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen
Jatketaan toimenpiteitä luontokadon pysäyttämiseksi. Edistetään ennallistamisasetuksen ja kansallisen ennallistamissuunnitelman toimeenpanoa. Edistetään luonnonsuojelulain tehokasta toimeenpanoa ja sen tavoitteiden valtavirtaistamista. Edistetään vapaaehtoisen ekologisen kompensaation ja luonnonarvomarkkinoiden käyttöönottoa.

Käynnistetään YK:n luonnon monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen ja EU:n biodiversiteettistrategian pohjalta laadittavan Suomen luonnon monimuotoisuuden strategian ja toimintaohjelman toimeenpano valtioneuvoston päätöksen mukaisesti. Luonnonsuojelualueverkostoa täydennetään vapaaehtoisin keinoin osana Metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa 2026—2040 (METSO).

Jatketaan Helmi-elinympäristöohjelman 2021—2030 toimeenpanoa hallitusohjelman ja valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti suojelemalla ja ennallistamalla soita, kunnostamalla ja hoitamalla uhanalaisia luontotyyppejä kuten perinnebiotooppeja, arvokkaita lintuvesiä, rantoja, pienvesiä, lehtoja ja muita lajistollisesti arvokkaita metsäisiä ympäristöjä. Jatketaan luonnonsuojelulain mukaisten suojeltujen ja tiukasti suojeltujen luontotyyppien inventointia, suojelupäätösten valmistelua ja maanomistajien tiedottamista tiukasti suojelluista luontotyypeistä. Lisäksi parannetaan luontotiedon laatua ja sen saatavuutta luontotyyppi- ja lajistoinventointien, seurannan sekä tiedonhallinnan kehittämisen avulla. Kohdennetaan suojelutoimet Suomen luonnon keskeisten uhkien torjumiseksi ja viestitään tuloksista aktiivisesti. Luonnonsuojelulain mukaisten maisemanhoitoalueiden valmistelua ja kansallisten kaupunkipuistojen verkoston kehittämistä jatketaan. Lajien suojelua toteutetaan mm. turvaamalla ja hoitamalla uhanalaisten ja kiireellisesti suojeltavien lajien sekä luonnonsuojeludirektiivien lajien esiintymispaikkoja sekä täydentämällä tietopohjaa lajien esiintymisestä ja populaatioiden nykytilasta. Määrärahaa kohdennetaan erityisesti ennallistamisasetuksen toimeenpanon kannalta keskeisiin ennallistamis-, inventointi- ja suunnittelutarpeisiin.

Luontopolitiikan suunnittelua ja päätöksentekoa tukee Suomen Luontopaneeli.

Itämeren ja vesien suojelua ohjaavat kuuden vuoden välein tarkistettavat vesien- ja merenhoidon suunnitelmat, monikansalliset ympäristösopimukset ja näiden sekä muiden kansainvälisten tahojen sitoumukset kuten HELCOM:in Baltic Sea Action Plan. Tavoitteena on saavuttaa ja ylläpitää pinta- ja pohjavesien sekä meriympäristön hyvä tila.

Vesien- ja merenhoitosuunnitelmien ja kansainvälisten sitoumuksien toimeenpanoa vahvistetaan vesien ja meren tilan parantamisen Ahti-ohjelman toteutuksella. Tavoitteena on hallituskaudella 2023—2027 saada ravinnekuormitus kuriin, maan rakenne kuntoon, haitta-aineet hallintaan sekä resurssit talteen ja käyttöön ravinteiden kierrätyksen edis-

tämiseksi ja huoltovarmuuden turvaamiseksi. Saaristomeren osalta tavoitteena on saada alueen maatalouden ravinnekuormitus pois Itämeren suojelukomissio HELCOM:in pahimpien kuormittajien hot spot -listalta. Vedenalaisen meriluonnon inventointeja (Velmu) jatketaan Itämeren suojelutoimien kohdentamiseksi ja luonnonvarojen kestävän käytön ohjaamiseksi. Vesien- ja merenhoidon seurantaa kehitetään vastamaan uusia lainsäädännön tarpeita. Lisäksi vesien- ja merenhoidon tiedonhallinnan uudistustyö jatkuu.

Ympäristölupien ja ympäristöllisten arviointien käsittelyä tehostetaan. Tavoitteena on, että investointihankkeiden ympäristöä koskevat lupa- ja arviointimenettelyt etenevät sujuvasti ympäristönsuojelun korkeasta tasosta tinkimättä. Päästöjä ympäristöön vähennetään nollapäästötavoitteen mukaisesti.

Pilaantuneiden riskikohteiksi luokiteltavien maa-alueiden selvityksiä ja puhdistuksia edistetään valtakunnallisen tutkimus- ja kunnostusohjelman mukaisesti. Kiireellisiä isännättömiä kohteita kunnostetaan pilaantuneiden alueiden puhdistamiseen osoitetuilla määrärahoilla. Jatketaan mainitun määrärahan puitteissa myös käytöstä poistettujen ja hylättyjen vakavaa ympäristön pilaantumista tai ympäristölle tai terveydelle mahdollista vaaraa aiheuttavien kaivannaisjätteiden jätealueiden (KAJAK) tarkempia kohdetutkimuksia, riskinarviointeja sekä vastuuselvityksiä.

Varaudutaan merkittäviin ympäristö- ja kemikaaliturvallisuusriskeihin. Turvataan valtakunnallisesti hoidettavan ympäristövahinkopäivystyksen toiminta kahdella päivystysalueella. Valmistellaan ja toimeenpannaan uutta lainsäädäntöä öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan jälkeisistä jälkitoimista (jälkitorjunta). Ympäristövahinkorahasto jatkaa toimintaansa toissijaisena ympäristövastuujärjestelmänä.

Ilman epäpuhtauksista aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja vähennetään. Jatketaan kansallisen ilmansuojeluohjelman 2030 toimeenpanoa ja varmistetaan ilmanlaatudirektiivin uudistuksen toimeenpano.

Vaikutetaan EU:n kemikaalistrategian aloitteiden valmisteluun ja valmistaudutaan niiden kansalliseen täytäntöönpanoon. Toteutetaan kansallista kemikaaliohjelmaa.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen vuosien 2030—2050 ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi edellyttävät tehokkaita toimia kaikilla sektoreilla. Vaikutetaan aktiivisesti Pariisin ilmastosopimuksen 1,5 asteen tavoitteen mukaiseen toimeenpanoon ja muuhun kansainväliseen ilmastoyhteistyöhön. Osallistutaan aktiivisesti EU:n 2030 ilmasto- ja energialainsäädännön toimeenpanoon, tuetaan EU:n päästöt ja poistumat kattavan 90 prosentin 2040-nettopäästövähennystavoitteen toimeenpanoa ja edistetään EU:n 2050 ilmastoneutraaliustavoitetta. Korostetaan, että toimeenpanon pääpainon tulisi olla kustannustehokkaissa päästövähennyksissä, jäsenmaiden päästövähennysvelvoitteiden välisten erojen tulisi kaventua merkittävästi tai poistua vuoteen 2040 mennessä ja ydinenergian tulisi säilyä osana energiapalettia sekä tulisi luoda kannustimia teknisten nielujen käyttöönotolle. Lisäksi toimeenpanossa huomioitava maankäyttösektorin nykytilanne ja epävarmuudet sekä maatalouden haasteet ja sen ensisijainen ruoantuotantotehtävä.

Päivitetyllä ilmastolailla on vahvempi ohjausvaikutus. Ilmastolain edellyttämän vuonna 2025 valmistuneen uuden keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (KAISU) toimeenpanoa edistetään; KAISU:n kustannustehokkailla ja vaikuttavilla toimenpiteillä tavoitellaan osaltaan vuoteen 2030 ulottuvien EU-velvoitteiden täyttämistä sekä hiilineutraalia Suomea vuonna 2035. Suomen ilmastopolitiikan tavoitteiden toteutumisesta ja toimista raportoidaan eduskunnalle ilmastolain mukaisesti vuosittain.

Ilmastotoimien kustannustehokkuus sekä EU- ja kansainvälinen vaikuttaminen edellyttävät tuekseen tutkittua tietoa. Tuetaan ilmastopolitiikan suunnittelua ja päätöksentekoa kansallisen ilmastopaneelin sekä Saamelaisen ilmastoneuvoston avulla. Ilmastopaneeli edistää tieteen ja politiikan välistä vuoropuhelua. Se tuottaa, koostaa ja erittelee tieteellistä tietoa ja tunnistaa tietotarpeita ilmastonmuutoksen hillitsemisestä ja siihen sopeutumisesta. Paneeli tukee päätöksentekoa myös antamalla lausuntoja ilmastopolitiikan asiakirjoista.

Kehitetään yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa tapoja edesauttaa vähähiilisiä ja energiatehokkaita ratkaisuja sekä innovaatioita julkisella sektorilla sekä kuluttajavalinnoissa.

Jatketaan johdonmukaista kansallista ja EU-työtä kiertotalousmurroksen toteuttamiseksi. Kiertotalous tuo ratkaisuja niin ilmastonmuutoksen, luonnonvarojen tuhlauksen kuin luontokadon hillintään.

Vihreä siirtymä on kasvun perusta
Jatketaan toimia kiertotalouteen siirtymiseksi mm. Kiertotalousohjelman, muovitiekartan ja valtakunnallisen jätesuunnitelman toimia sekä kansallista green deal -sitoumusta toteuttamalla, lainsäädäntöä ja vapaaehtoisia sopimuksia kehittämällä, hyödyntämällä ja kehittämällä sähköisiä alustoja ja tietojärjestelmiä sekä toteuttamalla kokeiluja. Tavoitteena on vähentää uusiutumattomien luonnonvarojen kulutusta, kaksinkertaistaa resurssituottavuus sekä kaksinkertaistaa materiaalien kiertotalousaste vuoteen 2035 mennessä. Toimilla vähennetään kasvihuonekaasupäästöjä, luonnonvarojen kulutusta ja jätteiden syntyä sekä hillitään luontokatoa.

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien toiminnalliset tavoitteet on asetettu momentin 35.10.52 perusteluissa.

Eräiden luonnon- ja ympäristönsuojelun kohteiden jakautuminen momenteittain (1 000 euroa)

	METSO	Helmi	Vedet	Ilmasto	Kiertotalous	Maaperä
35.10.21 Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	500	21 040				
35.10.22 Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)				1 260	520	1 250
35.10.23 Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)			12 235			
35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)		15 000				
35.10.61 Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)			8 521			1 521
35.10.63 Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	30 000	4 000				
Yhteensä	30 500	40 040	20 756	1 260	520	2 771

20. Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 040 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ympäristövahinkojen ehkäisemisestä, rajoittamisesta ja torjunnan järjestämisestä, näihin toimiin välittömästi liittyvistä tutkimuksista ja selvityksistä sekä avustusten takaisinperinnästä johtuvista oikeudenkäynneistä ja konkurssimenettelyistä aiheutuviin menoihin

2) menoihin, jotka aiheutuvat toimivaltaiselle viranomaiselle siitä, että laittomasti tehtyjen kansainvälisten jätesiirtojen jätteet palautetaan tai käsitellään asianmukaisesti, eikä kaikkia kustannuksia saada heti perityksi aiheuttajalta

3) menoihin, jotka liittyvät ympäristövahingon seurauksena likaantuneiden eläinten hoitamiseen varautumiseen öljy- ja kemikaalionnettomuuksien yhteydessä

4) menoihin, jotka aiheutuvat ympäristövahingon vaaraa aiheuttavien hylkyjen seurannasta, saneerauksien valmistelusta ja saneerauksesta

5) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen

6) valtakunnallisen ympäristövahinkopäivystyksen järjestämisestä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään menoihin, jotka aiheutuvat viranomaisille ympäristövahinkojen ehkäisemisestä, rajoittamisesta ja jälkitoimista ympäristön pilaantumisesta tai muusta haitallisesta muuttumisesta johtuvissa vaaratilanteissa. Viranomaisten tarve toimia koskee erityisesti maksukyvyttömyystilanteita ja tilanteita, joissa vastuutaho on tuntematon tai tavoittamattomissa. Viranomaiselle aiheutuvat kustannukset ovat tapauskohtaisia ja vaikeasti ennakoitavia. Kustannusten takaisinperintä laissa määritellyltä vastuutaholta voi asian luonteen vuoksi olla vaikea toteuttaa.

Menot, jotka aiheutuvat laittomien kansainvälisten jätesiirtojen palauttamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle, peritään takaisin jätteen viejältä ja tuloutetaan momentille 12.35.99. Korvauksia arvioidaan saatavan 150 000 euroa.

Määrärahaa käytetään menoihin, jotka aiheutuvat ympäristövahingon vaaraa aiheuttavien hylkyjen seurantaan ja saneerauksien valmisteluun sekä ympäristövahingon seurauksena likaantuneiden eläinten hoitamiseen varautumiseen. Näistä vastaa Suomen ympäristökeskus, jolle aiheutuvia kuluja korvataan määrärahasta.

Määrärahasta 115 000 euroa on tarkoitettu ympäristövahinkopäivystyksen aiheuttamiin kustannuksiin, joita ovat päivystäjille maksettavat korvaukset, päivystyksen puhelinkulut, päivystykseen liittyvät koulutuskulut, arviointikulut sekä mahdolliset henkilöstön palkkakustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Panssarilaiva Ilmarisen hylyn öljyntyhjennysoperaation siirtyminen vuosille 2026-2027	-1 300
Yhteensä	-1 300

2027 talousarvio	3 040 000
2026 talousarvio	4 340 000
2025 tilinpäätös	1 260 000

21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 21 040 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoon sekä yksityisten luonnonsuojelualueiden, Natura 2000 -alueiden ja direktiiviluontotyyppien, luonnonsuojelulain luontotyyppien sekä muiden luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden inventointiin, suunnitteluun ja hoitoon sekä maisemanhoitoalueiden valmisteluun, suunnitteluun sekä hoitoon ja hoidon edistämiseen

2) Metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) toimeenpanon ja metsien vapaaehtoisen suojelun edistämiseen

3) uhanalaisten eliölajien seurantaan, suojeluun ja hoitoon sekä niihin liittyvien työryhmien toimintaan, rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseen, EU:n CITES-asetuksen edellyttämiin kansallisen tieteellisen viranomaisen tehtäviin sekä rauhoitettujen vahingoittuneiden luonnonvaraisten eläinten ja CITES-asetuksen edellyttämän eläinten hoidon järjestämiseen

4) luonnonsuojelusuunnitteluun ja maa-aineslain soveltamiseen liittyvään suunnitteluun ja selvityksiin

5) Suomen Luontopaneelin toiminnan rahoitukseen

6) kohtiin 1)—5) liittyen enintään 120 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin kuluihin

7) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää kohdissa 1)—3) myös avustusten ja muiden tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään yksityisten luonnonsuojelualueiden, Natura 2000 -alueiden ja direktiiviluontotyyppien, luonnonsuojelulain luontotyyppien sekä muiden luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden inventointiin, suunnitteluun ja hoitoon sekä uhanalaisten eliölajien suojeluun, seurantaan ja EU:n luonnonsuojeludirektiivien lajien esiintymispaikkojen hoitoon. Määrärahalla toimeenpannaan luonnonsuojelun toteutusta kuten METSO-ohjelmaa ja Helmi-ohjelman soidensuojelua. Lisäksi määrärahalla voidaan hankkia luonnonsuojelun ja luonnonsuojelusuunnittelun kehittämiseksi tarvittavat selvitykset.

Määrärahasta pääosa käytetään Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoon. Ohjelmalla suojellaan, ennallistetaan, kunnostetaan ja hoidetaan mm. soiden, arvokkaiden lintuvesien, perinnebiotooppien, pienvesien, rantojen ja metsäisten elinympäristöjen heikentyneitä elinympäristöjä ja parannetaan uhanalaisten luontotyyppien ja lajien suojelutasoa. Ohjelman puitteissa parannetaan luontotiedon laatua, kattavuutta ja saatavuutta sekä lisätään heikentyneiden elinympäristöjen ennallistamisen, kunnostusten ja hoidon edellyttämää tietopohjaa ja osaamista.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 19 540 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Heinolan lintutarhan avustus	-15
Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpano	5 500
Pyhtään lintuhoitola	-60
Yhteensä	5 425

2027 talousarvio	21 040 000
2026 talousarvio	15 615 000
2025 tilinpäätös	15 570 000

22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 446 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maaperänsuojeluun ja ympäristön kunnostustoimintaan liittyvän tutkimus-, riskinarviointi- ja -hallintatoimintaan ja sen kehittämiseen sekä seurantaan

2) ympäristötehtäviin liittyviin yhteisiin kehittämishankkeisiin ja koulutuksen järjestämiseen

3) ilmastopolitiikan selvityksiin, kehittämiseen ja toimeenpanoon

4) kierto- ja biotaloutta edistäviin kehittämistehtäviin ja hankkeisiin

5) merialuesuunnitteluyhteistyöhön liittyviin kulutusmenoihin ja avustuksiin

6) ilmanlaadun seurantaan

7) enintään 55 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen

8) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Valtionavustuslain (688/2001) nojalla voidaan myöntää valtionavustusta ja yhteistoiminnan tai yhteisrahoitteisen toiminnan rahoitusta saamelaisen ilmastoneuvoston toimintaan enintään 150 000 euroa. Valtionavustuslain (688/2001) ja asetuksen (684/2020) nojalla voidaan myöntää valtionavustusta ja yhteistoiminnan tai yhteisrahoitteisen toiminnan rahoitusta ilmastopaneelin toimintaan enintään 750 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentille nettoutetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ympäristön kunnostaminen ja maaperänsuojelun kehittäminen	2 750 000
Ympäristöhallinnon ohjaus, kehittäminen ja ympäristötutkimuksen tuki	1 800 000
Kiertotalouden edistäminen	520 000
Ilmastopaneeli, saamelainen ilmastoneuvosto ja ilmastohankkeet	1 260 000
Ilmanlaadun seuranta	116 000
Yhteensä	6 446 000

Määrärahasta käytetään 2 750 000 euroa maaperänsuojeluun sekä pilaantuneisiin maa- ja pohjavesialueisiin liittyvään selvitys- ja puhdistustoimintaan sekä niiden kehittämiseen sekä valtion vastuulla olevien käytöstä poistettujen ja hylättyjen vakavaa ympäristön pilaantumista tai ympäristölle tai terveydelle mahdollista vaaraa aiheuttavien kaivannaisjätteiden jätealueiden (KAJAK) seurantaan, selvityksiin ja riskienhallintatoimenpiteisiin.

Määrärahaa käytetään myös kansainvälisten ilmastoneuvottelujen ja päästövähennysten sekä ilmastopolitiikan kehittämisen edellyttämiin selvityksiin, uuden keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman valmisteluun ja toimeenpanoon sekä mm. saamelaisen ilmastoneuvoston toimintaan (150 000 euroa). Ilmastopaneelin toimintaan käytetään vuositasolla 750 000 euron määräraha, jolla varmistetaan mm. tiedesihteeristön toiminta ja hankerahoitus. Ilmanlaadun seurantaan varataan 116 000 euroa.

Määrärahasta 1 800 000 euroa on tarkoitus käyttää myös ympäristötehtävien ohjauksen ja hoidon vahvistamiseen sekä ympäristöhallinnon yhteisiin kehittämishankkeisiin ja -tehtäviin elinvoimakeskuksissa, lupa- ja valvontavirastossa ja ympäristöministeriössä. Määräraha kohdennetaan osana tulosohjausprosessia tukemaan ympäristöhallinnon tehokasta toimintaa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 5 546 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 900 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 500 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ilmanlaadun seuranta (BudjL)	116
Käytöstä poistettujen ja hylättyjen kaivannaisjätealueiden riskien selvittäminen ja kunnostaminen	1 500
Yhteensä	1 616

2027 talousarvio	6 446 000
2026 talousarvio	4 830 000
2025 tilinpäätös	4 310 000

23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 12 235 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Itämeren, pinta- ja pohjavesien suojelun edistämiseen sekä ympäristön tilan ja vaikuttavuuden arviointiin ja niiden kehittämiseen

2) vedenalaisen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön edistämiseen

3) ravinteiden kierrätyksen edistämiseen vesien rehevöitymisen vähentämiseksi

4) ympäristötehtävien näytteenoton, laboratoriopalvelujen, tiedonhallinnan ja muiden palvelujen hankintaan

5) enintään 61 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen

6) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

7) siirtomenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentille nettoutetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa:
Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Saaristomeriohjelma ja panostus vesiensuojeluun	3 000 000
Itämeren ja vesien suojelun edistäminen	4 210 000
Ympäristötehtävien palvelujen hankinta	5 025 000
Yhteensä	12 235 000

Määrärahasta käytetään 7 210 000 euroa vesien- ja merenhoidon järjestämiseen, vesien ja meren tilan parantamiseen Ahti-ohjelmalla, Saaristomeren tilan ja ravinteiden kierrätyksen edistämiseen,, ja , pohjavesialueiden tarkistamiseen sekä pohjavesien riskienhallinnan edistämiseen, vedenalaisen luonnon monimuotoisuuden kartoitukseen ja kestävän käytön tukemiseen sekä ympäristön tilan ja vaikuttavuuden arviointiin ja kehittämiseen.

Määrärahasta käytetään 5 025 000 euroa vesi- ja meriseurantojen maasto- ja laboratoriotehtäviin, seurannan kehittämiseen sekä vesien- ja merenhoidon tiedonhallinnan palveluiden hankintaan.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 11 735 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 500 000 euroa.

Määrärahasta käytetään tutkimus- ja kehittämistoimintaan arviolta 1 000 000 euroa.

2027 talousarvio	12 235 000
2026 talousarvio	12 235 000
2025 tilinpäätös	15 335 000

52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 58 469 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöministeriön ohjauksessa toteutettaviin Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin seuraavasti:

1) Metsähallituksen hallinnassa olevien kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden ja -kohteiden, erämaa-alueiden sekä julkisten hallintotehtävien hallinnassa olevien kulttuurikohteiden käytön, hoidon, ennallistamisen, seurannan ja opastustoiminnan menoihin sekä yksityisten suojelualueiden hoitomenoihin

2) luonnonsuojelualueilla ja -kohteilla sekä kulttuurihistoriallisilla kohteilla niiden suojelu- ja käyttötarkoitusta palvelevaan rakentamiseen sekä olemassa olevien rakennusten, rakennelmien, teiden ja tieosuuksien perusparantamis-, korjaus-, kunnossapito- ja purkumenojen maksamiseen samoin kuin luonnonsuojelualueilla sijaitsevien tai niitä varten tarvittavien kiinteistöjen hankkimiseen sisältäen rakennukset ja maa-alueet

3) sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen, joiden taloudellinen käyttöaika on yli kolme vuotta

4) luontopalveluiden tehtäviin liittyvien tietojärjestelmien, mukaan lukien luonnonsuojeluhallinnolle yhteisten paikkatietojärjestelmien, kehittämiseen ja ylläpitoon

5) edellä mainittuihin tehtäviin liittyen, EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Lisäksi Metsähallitus saa käyttää näihin julkisiin hallintotehtäviin Metsähallitukselle kertyvät sellaiset julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat ympäristöministeriön toimialaan.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Julkisten hallintotehtävien toiminnan yhteiset vaikuttavuustavoitteet maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön toimialojen osalta ovat:

— Luonnon monimuotoisuutta suojellaan sekä lajien populaatioiden elinympäristöjen tilaa parannetaan niin maalla, sisävesissä kuin merillä

— Luonnonsuojelualueverkoston arvot sekä riista- ja kalavarojen kestävä käyttö turvataan ajantasaiseen tietoon perustuvalla suunnittelulla ja edunvalvonnalla

— Luonnon virkistys- ja matkailukäyttö sekä metsästys ja kalastus on kestävää, eettistä ja vastuullista

— Monipuoliset ja asiakaslähtöiset luonto- ja eräpalvelut lisäävät hyvinvointia ja luovat elinvoimaa

— Kulttuuriomaisuutta vaalitaan ja saamelaisten kotiseutualueella turvataan saamelaisen kulttuurin harjoittamisen edellytykset

— Luonnon arvostus lisääntyy ja yhtenäinen asiakaskokemus rakentuu monikanavaisen asiakaspalvelun kautta.

Selvitysosa: Ympäristöministeriö asettaa Metsähallituksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Määrälliset tavoitteet

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Helmi-ohjelmaan sisältyvä ennallistaminen ja luonnonhoito, osuus kokonaistavoitteesta vuosille 2020—2030, %	44	49	54
Luontotyyppi- ja lajitiedon laatu, osuus tiedosta ajantasaista %	63	82	83
Natura-alueiden (yhteensä 1 121 kpl) tila-arviointien (NATA) lukumäärä, kpl	49	50	50
Hyvässä kunnossa olevat kulttuurihistorialliset arvokohteet, %	54	54	56
Kokonaiskäyntimäärät: kansallispuistot ja muut yleisökohteet (milj. kävijää)	8,4	8,5	8,6
Kävijöiden rahankäytön aikaansaama paikallistalousvaikutus, milj. euroa[1)]	412		

[1)] Uusi mittari kehitteillä

Metsähallitus

— toimii lajien ja luontotyyppien monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi tiiviissä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa toteuttaen mm. Helmi-ohjelman luonnonhoito- ja ennallistamistoimia

— toteuttaa luonto- ja lintudirektiivin lajien ja luontotyyppien suojelutason parantamisen ja ylläpitämisen edellyttämiä toimenpiteitä

— vahvistaa Metsähallituksen vastuualueiden yhteissuunnittelun ja toteutuksen keinoin monimuotoisuuden kannalta tärkeiden elinympäristöjen kytkeytyneisyyttä

— kehittää kysyntälähtöisesti, kustannustehokkaasti ja vastuullisesti tuotettuja luonnon virkistys- ja matkailukäytön palveluja

— edistää eri toimenpitein eri asiakasryhmien mahdollisuuksia päästä luontoon sekä turvallisuuden tunnetta näissä kohtaamisissa

— rakentaa yhtenäistä asiakaskokemusta monikanavaisen asiakaspalvelun kautta

— ylläpitää kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden suojelu- ja käyttöarvoja

— vastaa luonnonsuojelualueiden, luontotyyppien ja lajiston tietojärjestelmien toimivuudesta, tietosisältöjen laadun parantamisesta sekä luonnonsuojelun tietojärjestelmän uudistamisesta JHT ARVO -hankkeessa prosessi- ja käyttäjälähtöisesti kehittäen

— pitää luontoarvoja esillä julkisessa keskustelussa viestimällä aktiivisesti

— tehostaa vastuullisen retkeilyn, kalastuksen ja metsästyksen asiakasviestintää yhteistyössä kumppaneiden kanssa.

Metsähallituksen ympäristöministeriön toimialaan kuuluvista julkisista hallintotehtävistä arvioidaan Metsähallitukselle kertyvän tuloja arviolta 5 000 000 euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Luonnonsuojelu (Luontoarvot-arvovirta)	26 650 000
Luonnon virkistyskäyttö ja kulttuurihistorialliset kohteet (Luontoon-arvovirta)	18 010 000
Tietojärjestelmät ja digitaaliset palvelut	7 980 000

Muut	5 829 000
Yhteensä	58 469 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alv-kannan muutoksesta aiheutuva lisäys	-35
Helmi-elinympäristöohjelman toteuttaminen	10 000
Kansallispuistot, luonto- ja kulttuurikohteet	-1 050
Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien ARVO -hanke (v. 2026 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.01)	-1 770
Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien ARVO -hanke (v. 2027 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.01)	965
Pinkjärven Natura 2000-alueen kehittäminen	-150
STRAVA, kansallisesti merkittävien kohteiden korjausvelan pysäyttäminen	2 750
Palkkausten tarkistukset	489
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-99
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 641
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-61
Yhteensä	9 398

2027 talousarvio	58 469 000
2026 talousarvio	49 071 000
2025 tilinpäätös	52 325 000

54. Avustukset merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämiseksi
(siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain nojalla rannikkokunnille myönnettävään avustukseen eräiden kuntien yhteistyöstä merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnassa annetun lain mukaisen varautumissuunnitelman valmisteluun. Avustus myönnetään rannikkokunnista muodostettaville yhteistyöalueille siihen kuuluvien kuntien lukumäärän mukaan.

Avustusta myönnetään toteutuneita kustannuksia vastaan, kuitenkin enintään 50 000 euroa kutakin hakemuksessa mukana olevaa kuntaa kohti. Avustuksen perusteena oleviin kustannuksiin hyväksytään varautumissuunnitelman valmistelusta aiheutuvat palkkakustannukset ja ostopalvelut sekä varautumiseen liittyvästä sopimuksellisesta varautumisesta aiheutuvia kustannuksia.

Valtionapuviranomaisena toimii ympäristöministeriö.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi eräiden kuntien yhteistyöstä merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämisessä ja laiksi pelastuslain 111 a §:n muuttamisesta. Esityksessä lisätään lainsäädäntöön rannikkokunnista muodostettaville kolmelle yhteistyöalueelle velvoite laatia varautumissuunnitelmat merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämiseksi. Määrärahaa käytetään kattamaan jälkitorjunnan varautumissuunnitelman laadinnasta sekä varautumiseen liittyvästä sopimuksellisesta varautumisesta rannikkokunnille aiheutuvia kustannuksia.

2027 talousarvio	3 000 000

61. Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 042 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) mukaisten vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toimenpiteiden toteuttamisen ja tavoitteiden edistämisen avustuksiin ja tukiin sisältäen Ahti-ohjelman toiminnan, kuten ravinteiden kierrätyksen ja Saaristomeren tilan parantamisen sekä näiden myöntämisestä aiheutuviin kulutusmenoihin

2) laissa pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta (246/2019) tarkoitettujen avustusten maksamiseen ja järjestämistehtävänä toteutettavaan maaperän, pohjaveden tai sedimenttien pilaantumisesta terveydelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran tai haitan selvittämiseen ja pilaantuneen alueen puhdistamiseen sekä vireillä olevien kumotun jätelain (1072/1993) 35 §:ssä tarkoitettujen valtion jätehuoltotöiden loppuun saattamiseen

3) hankkeista aiheutuvien enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen

4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

Määrärahasta rahoitettu, valtion työnä toteutettu ja valmistunut työ saadaan sopia luovutettavaksi kunnalle tai muulle yhteistyökumppanille. Samalla on sovittava niistä ehdoista, joita työn vastaanottajan on luovutuksen jälkeen noudatettava.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta myöntöpäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vesien ja meren tilan parantamisen Ahti-ohjelma	7 000 000
Vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toteuttaminen	1 521 000
Pilaantuneiden alueiden kunnostus	1 521 000
Yhteensä	10 042 000

Määrärahasta käytetään 8 521 000 euroa vesien- ja merenhoidon käytännön toimenpiteiden toteuttamiseen pohja- ja pintavesien sekä meren hyvän tilan saavuttamiseksi ja turvaamiseksi. Erityisesti panostetaan Saaristomeren tilaa parantaviin toimiin. Julkisen ja yksityisen sektorin sekä järjestökentän yhteistyötä, verkostoja ja kumppanuuksia vahvistetaan. Samalla edistetään Suomen vesialan liiketoimintaa, kilpailukykyä ja vientimahdollisuuksia tukemalla uusien teknologioiden käyttöönottoa ja hyvien käytäntöjen jakamista.

Määrärahasta käytetään 1 521 000 euroa isännättömien pilaantuneiden maa- ja pohjavesialueiden sekä pilaantuneiden sedimenttien selvitys- ja puhdistushankkeiden koordinoinnista, järjestämisestä tai avustamisesta aiheutuviin menoihin ympäristö- tai terveysriskien kannalta merkittävissä kohteissa, jotka Lupa- ja valvontavirasto on priorisoinut ja joiden toteuttamisesta virasto vastaa.

Määrärahalla edistettäviä hankkeita rahoitetaan vähäisessä määrin lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan budjetoidusta momentin 32.01.02 määrärahoista lähinnä työmaiden työnjohdon palkkaus- ja muina kulutusmenoina.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 900 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 9 142 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lapuanjoen virkistyskäytön lisäämiseen tähtäävä kunnostushanke	-50
Rantamon ja Seittelin kosteikkojen kunnostus	-50
Saaristomeri ja vesiensuojelu (HO 2023)	2 000
Yhteensä	1 900

2027 talousarvio	10 042 000
2026 talousarvio	8 142 000
2025 tilinpäätös	18 092 000

63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 52 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maa- ja vesialueiden sekä rakennusten ostamiseen ja lunastamiseen luonnonsuojelutarkoituksia varten sekä erämaa-alueisiin liitettävien alueiden ostamiseen luonnonsuojelulain (9/2023) 108 §:n mukaisesti

2) korvausten maksamiseen maanomistajille tai erityisen oikeuden haltijoille luonnonsuojelulain 47, 48, 64 ja 77 §:n mukaisten päätösten tai sopimusten aiheuttamista taloudellisista menetyksistä

3) korvausten maksamiseen luonnonsuojelulain 111 §:n mukaisista valtion korvausvelvollisuuden piiriin kuuluvista haitoista

4) Natura 2000 -verkoston toteuttamisesta aiheutuviin luonnonsuojelulain 110 ja 113 §:n, alueidenkäyttölain (132/1999) 197 §:n sekä yksityistielain (560/2018) 21 §:n mukaan valtiolle määrättyihin korvauksiin

5) maa-aineslain (555/1981) 8 ja 26 §:n mukaisesti suojelusta aiheutuviin korvauksiin

6) luonnonsuojelulain 124 §:n 2 momentin mukaisiin haitankorvauksiin

7) valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin hankittavien alueiden tai yksityisiksi suojelualueiksi perustettavien alueiden arvioinnista, maanmittaustoimituksista ja hankintatehtävistä sekä yksityisten suojelualueiden merkintäpalvelujen hankkimisesta aiheutuviin menoihin ja lisäksi ympäristöministeriön hallinnassa olevien alueiden kiinteistönhoidon menoihin ja mahdollisiin korvaustoimitusten kuluihin

8) koron maksamiseen jaksotetuille kauppahinnan ja korvausten maksuerille, jolloin koron suuruus on kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) 95 §:n 1 momentin mukainen

9) rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun lain (15/2022) mukaisiin avustuksiin ja korvauksiin

10) kunnille ja kuntien virkistysalueiden hankintaa varten perustamille yhteisöille seudullisesti ja valtakunnallisesti merkittävien virkistysaluehankintojen tukemiseen valtionavustuslain (688/2001) nojalla. Hankintojen tulee edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua

11) metsätuhojen torjunnasta annetun lain (1087/2013) perusteella luonnonsuojelualueelta tai luonnonsuojelutarkoitukseen hankitulta valtion alueelta levinneiden metsätuhojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta ja vahinkojen arvioinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus
Valtioneuvoston vahvistamien luonnonsuojeluohjelmien, Natura 2000 -verkoston, Metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) ja Helmi-ohjelman toteuttamiseksi saa tehdä vuonna 2027 sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2026 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 10 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hankkimalla maata valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin sekä korvausmenettelyllä turvataan luonnon monimuotoisuudelle tärkeitä alueita. Erityisesti toteutetaan Metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa (METSO) ja soidensuojelua osana Helmi-ohjelmaa. Määrärahalla toimeenpannaan myös valtioneuvoston vahvistamia luonnonsuojeluohjelmia, Natura 2000 -verkostoa, erityisesti suojeltavien lajien suojelua ja kaavojen suojelualuevarauksia. Metsähallitus jatkaa suojelualuehankintoja tarvittaessa.

METSO-ohjelman mukaisten metsäalueiden hankintaan ja korvauksiin varataan alustavasti yhteensä 30 000 000 euroa ja soidensuojeluun osana Helmi-ohjelmaan alustavasti 4 000 000 euroa. Loput määrärahoista kohdentuvat Natura-verkoston ja vanhojen luonnonsuojeluohjelmien korvauksiin sekä muihin luonnonsuojelun korvauksiin. Lisäksi määrärahasta maksetaan rauhoitettujen lajien aiheuttamat vahingot.

Luonnonsuojeluhankintoja tekevän määräaikaisen henkilöstön palkkauskulut sekä METSO-ohjelman edistämisen kuluja kuten viestintä- ja hankekuluja maksetaan momentilta 35.10.21.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2028	2029	2030	Yhteensä vuodesta 2028 lähtien
Vuoden 2027 sitoumukset	5 000	3 000	2 000	10 000
Menot yhteensä	5 000	3 000	2 000	10 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 380 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 52 080 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luonnontilaisten ja vanhojen metsien suojelu	12 000
Rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen korvaukset	1 080
Yhteensä	13 080

2027 talousarvio	52 460 000
2026 talousarvio	39 380 000
2025 tilinpäätös	39 380 000

66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 062 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ympäristöministeriön toimialaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen ja sopimusten jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen sekä muihin kansainvälisten sitoumusten aiheuttamiin maksuihin ulkomaille

2) kehitysmaiden edustajien kansainvälisiin ympäristökokouksiin, sopimusneuvotteluihin ja asiantuntijaseminaareihin osallistumisen tukemiseen.

Selvitysosa:
Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ilmasto ja ilmakehä	300 000
Ekosysteemipalvelut ja luonnon monimuotoisuus	510 000
Meri- ja vesiympäristö	790 000
Materiaalitehokkuus, kemikaalit ja jätteet	282 000
Asuminen ja rakennettu ympäristö	40 000
Muut maksut ulkomaille	30 000
Kehitysmaiden osallistumistuki	110 000
Yhteensä	2 062 000

2027 talousarvio	2 062 000
2026 talousarvio	2 062 000
2025 tilinpäätös	2 062 000

67. Siirto Ympäristövahinkorahastolle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ympäristövahinkorahastosta annetun lain (1262/2022) 20 §:ssä tarkoitettuihin torjuntakaluston hankintakustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Ympäristövahinkorahasto myöntää avustusta ympäristövahinkojen torjuntaan pelastustoiminnassa käytettävän kaluston hankkimisesta aiheutuvien kokonaiskustannusten osittaiseen kattamiseen.

2027 talousarvio	3 000 000
2026 talousarvio	3 000 000
2025 tilinpäätös	3 000 000

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Selvitysosa: Lukuun on budjetoitu rakentamisen ja asumisen edistämiseen tähtäävät määrärahat hallinnonalalla.

Asuntopoliittisten toimenpiteiden tavoitteena on huolehtia riittävästä asuntorakentamisesta, tukea talouskasvua ja työllisyyttä, uudistaa asuntokantaa, edistää rakennusalan kilpailua, lisätä kotitalouksien valinnanvapautta sekä vastata ihmisten asumistarpeisiin. Toimivat asuntomarkkinat edistävät kasvavien kaupunkiseutujen hallittua yhdyskuntarakenteen kehittymistä ja luovat edellytyksiä seutujen taloudelliselle elinvoimalle sekä erilaisten palvelujen tehokkaalle järjestämiselle. Kysyntään joustavasti reagoiva riittävä asuntotarjonta on avainasemassa kasvavien keskusten asumisen kohtuuhintaisuuden toteutumisessa ja seudun kilpailukyvyn parantumisessa. Kaupungistumisen lisäksi väestön ikääntyminen, kasvava tarve työvoimalle ja lisääntynyt maahanmuutto ylläpitävät asuntojen kysyntää kasvukeskuksissa. Väestöltään vähenevillä alueilla kehitetään ratkaisuja tyhjenevien asuntojen ongelmaan erityisesti tuetun asuntokannan suhteen. Valtion tukeman kohtuuhintaisen asuntotuotannon perusteena ovat asuntojen pitkäaikainen käyttötarve sekä hankkeiden taloudellinen kestävyys. Tuettu asuntotuotanto kohdistetaan pääsääntöisesti suurille kaupunkiseuduille, joilla tarve kohtuuhintaiselle asumiselle on suurin ja ihmisille, joiden on vaikea vuokrata asuntoa vapailta markkinoilta.

Kulttuuriympäristöjen arvot ja myönteiset vaikutukset ihmisten hyvinvoinnissa sekä yhdyskuntien ja elinkeinoelämän kehittämisessä tunnistetaan ja niitä hyödynnetään hyvän elinympäristön luomisessa ja vahvistamisessa. Alueiden käytössä, rakentamisessa ja elinympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon tunnistetut kulttuuriympäristöt ja turvataan niiden arvojen säilyminen. Edistetään kulttuuriympäristöjen joustavaa käyttöä ja saavutettavuutta. Avustuksilla rakennusperinnön hoitoon säilytetään arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä osana kansallista kulttuuriperintöä ja tuetaan korjausrakentamisen työtapojen säilymistä.

Ikääntyneen väestön asumisen edellytyksiä edistetään ja huolehditaan ikääntyneiden tarpeita vastaavien asumisratkaisujen tarjonnasta. Erityisryhmien avustukset kohdistetaan hallitusohjelman ja kehysriihen linjausten mukaisesti erityisesti pitkäaikaisasunnottomien ja vammaisten asumisen kohteisiin. Asunnottomuusohjelmalla vahvistetaan valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien välistä yhteistyötä pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi. Asumisneuvonnalla ehkäistään asumisen ongelmia, jotka voivat johtaa asunnon menettämiseen ja asunnottomuuteen. Asumisen jatkuvuuden turvaaminen helpottaa ratkaisemaan asukkaan taloudellisia ja muita elämänhallinnan ongelmia edistäen siten hyvinvointia ja ehkäisten syrjäytymistä.

Asuntotuotannon alue- ja tyyppijakauma

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Valtion tukema uudistuotanto			
Kasvukeskukset	5 600	4 300	1 800
Muu maa	800	600	350
Erityisryhmien investointiavustuksella rahoitetut asunnot valtion tukemassa asuntotuotannossa	2 000	1 400	1 200
Takauslainoitetut vuokra-asunnot	-	500	500

Helsingin seudun MAL-sopimuksen toteutuminen sopimuskunnissa

Tavoite	Pitkän aikavälin tavoite/v	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Uudet kaavat (asuntoa)	16 500	16 500	16 500	16 500
Koko asuntotuotanto (alkava)	16 500	3 635	4 800	6 500

Valtion tukema asuntojen uustuotanto, perusparantaminen ja asuntojen hankinta sekä muu asuntotuotanto vuonna 2025 ja arvio vuosista 2026—2027

	2025 toteutuma asuntoa	2026 arvio asuntoa	2027 arvio ja valtuudet asuntoa
Aloitetut uudet asunnot yhteensä	18 010	19 000	22 000
— valtion tukeman asuntotuotannon korkotuki	8 400	4 500	2 000
— takauslainoitetut vuokra-asunnot	110	500	500
— vapaarahoitteiset ym. asunnot	9 500	14 000	19 500
Korjaustoiminnan korkotukilainoitus	4 500	3 000	2 500
Perusparannuksen takauslainoitus	-	-	500
Asuntojen hankinta			
— asuntosäästöpalkkiojärjestelmä	5 800	6 000	8 000
Kotitalouksien asuntolainojen valtiontakaus[1)]	7 000	7 000	9 000

[1)] Kohdistuu pääosin hankintoihin, mutta myös korjauksiin ja rakentamiseen.

Valtion tukeman asuntotuotannon riskien hallinta

Valtion tukema asuntotuotanto lisää valtion takausvastuiden määrää. Uuden tuetun tuotannon kohdentaminen pääosin suurille kaupunkiseuduille pienentää kuitenkin uusiin lainoihin liittyviä takausriskejä. Aravalainakanta supistuu odotetusti samalla kun valtion asuntorahoituksen takauskanta sekä korkotukilainakannan määrä kasvavat.

Yhteisöille myönnettyjen valtiontakauksellisten lainojen takausvastuun määrä oli syyskuussa 2024 kasvanut 19,26 mrd. euroon, joka on noin 9,3 % vuoden takaista tilannetta enemmän. Suurin osa (86 %) yhteisöille myönnetyistä valtiontakauksellisista lainoista sijaitsee erittäin pienen riskin tai pienen riskin kunnassa. Aravalainojen maksuviiveiden määrää on saatu hallittua kohdistamalla talouden tervehdyttämistoimia maksuvaikeuksissa oleviin vuokrataloyhteisöihin ja tehostamalla maksuviiveiden perintää. Aravalaina-asiakkaiden pääomista noin 77 % sijaitsee kuntien riskiluokituksella mitattuna erittäin pienen riskin tai pienen riskin kunnissa. Maksuongelmat keskittyvät pääosin väestöltään väheneville alueille ja johtuvat lähinnä tyhjilleen jääneiden asuntojen aiheuttamista taloudellisista rasitteista yhteisöille.

Ongelmiin ajautuneiden yhteisöjen taloudellista tilannetta helpotetaan lainoihin liittyvien erilaisten tervehdyttämistoimenpiteiden ja rahoitusjärjestelyiden avulla sekä yksittäisten kohteiden vapauttamisella niihin kohdistuvista rajoituksista. Toimenpiteissä painotetaan kustannustehokkuutta. Asuinrakennusten perusparantamisen yhteydessä mahdollinen tuki kohdennetaan kohteisiin, joiden käyttö on jatkossakin pitkäaikaista.

Valtion takaamien omistusasuntolainojen maksuviiveet ovat suhteessa lainakantaan vähäisiä. Takauskorvausten määrä, joka on vaihdellut vuodesta 2009 lähtien n. 200 000 euron ja 900 000 euron välillä vuodessa, oli vuonna 2025 noin 510 000 euroa.

Aravalainakanta ja valtion takaukset

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Aravalainakanta (milj. euroa, tilanne 31.12.)	1 700	1 500	1 200
Vuokra- ja asumisoikeustalojen korkotukilainojen takaukset (milj. euroa, tilanne 31.12.)	19 400	21 000	22 000
Omistusasuntolainojen valtiontakausten vastuu (milj. euroa, tilanne 31.12.)	1 500	1 500	1 480
Maksuviiveellisten (270 päivää) aravalainojen osuus aravalainakannasta (tilanne 31.3.), %	0,2	0,2	0,2
Arava-rajoituksista vapauttamispäätökset (asuntoja)	2 000	2 000	2 000

Asumisen tuen kehitys vuosina 2025—2027 (milj. euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
— Avustukset korjaustoimintaan 35.20.55	9,55	6,985	9,550
— Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen 35.20.31	2,0	2,0	2,0
— Yleinen asumistuki 33.10.54	1 212,4	1 097,4	1 092,7
— Eläkkeensaajan asumistuki 33.40.60	653	630	625,8
— Opintotuen asumislisä 29.70.55	165,1	379,1	368,0
Valtion tukeman asuntotuotannon valtuudet 35.20.58			
— asuntolainojen korkotuki	151,9	138,8	92,7
— aravatalojen purkuakordit	6,0	6,0	6,0

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
— aravatalojen rajoitusakordit	2,0	2,0	2,0
Valtion tukeman asuntokannan avustukset 35.20.57			
— avustukset erityisryhmille	15,0	15,0	15,0
— tervehdyttämisavustukset vuokra- ja asumisoikeustaloille	2,6	0,6	0,6
— purkuavustukset	5,0	4,7	4,7
Korkotukilainojen ja takausten hyväksymisvaltuudet			
Asuntotuotannon korkotukilainojen hyväksymisvaltuus	1 750	1 135	500
Takauslaina vuokratalojen rakentamiseen	100	300	300
Valtion takausvaltuus asunto-osakeyhtiöiden peruskorjauslainoille	100	100	100

(01.) Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

2025 tilinpäätös 859 915

31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023—2027 annetun lain (1036/2022) mukaisiin avustuksiin.

Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen hakijalle on myönnetty muuta avustusta samoihin kustannuksiin.

Selvitysosa: Asumisneuvonnalla ehkäistään asumisen ongelmia, jotka voivat johtaa asunnon menettämiseen.

Lain asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023—2027 mukaisesti avustuksen myöntämisessä painotetaan kuntia, joissa on suurimmat määrät asunnottomia ja häätöjä, tai muu erityinen perustelu avustuksen tarpeelle. Lisäksi painotetaan kuntia, jotka käynnistävät asumisneuvontatoimintaa uutena palveluna, jolla parannetaan asumisneuvonnan saatavuutta.

Avustuksen saaja voi tuottaa asumisneuvontapalvelua itse tai hankkimalla sitä sopimukseen perustuen muulta palvelun tuottajalta. Kunnan velvollisuudesta toimia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyössä hyvinvointialueen sekä muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa (612/2021).

Avustusta asumisneuvontapalveluun myönnetään valtion talousarvion rajoissa enintään 80 % asumisneuvontapalvelun tuottamisen, laajentamisen tai kehittämisen aiheuttamista hyväksyttävistä ja kohtuullisista kustannuksista.

Avustukset vuosina 2024—2026

Kaupunki	2024	2025	2026
Helsinki	643 000	514 000	444 000
Espoo	271 000	208 000	157 000
Vantaa	183 000	147 000	122 000
Tampere	163 000	145 000	115 000
Turku	152 000	96 000	82 000

Kaupunki	2024	2025	2026
Muut kaupungit yhteensä	1 090 000	884 000	1 080 000
Yhteensä	2 502 000	1 994 000	2 000 000

Avustuksen käsittelyyn liittyvät määrärahat on budjetoitu momentille 35.01.01.

2027 talousarvio	2 000 000
2026 talousarvio	2 000 000
2025 tilinpäätös	1 999 091

(33.) Ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2026 talousarvio	4 650 000
2025 tilinpäätös	3 650 000

(34.) Avustukset kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luopimiseen (siirtomääräraha 3 v)

2025 tilinpäätös	4 600 000

(35.) Avustukset alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2026 talousarvio	3 700 000
2025 tilinpäätös	3 700 000

(37.) Avustukset vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)

2025 tilinpäätös	60 000

55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetun lain (1087/2016) mukaisiin avustuksiin.

Selvitysosa: Avustuksia myönnetään erityisesti iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen esteettömyyden sekä turvallisuuden ja terveellisyyden kannalta välttämättömään korjaamiseen, hissien jälkiasentamiseen ja liikkumisesteiden poistamiseen asuinrakennuksissa olemassa olevien hissien esteettömyyskorjauksia lukuun ottamatta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	2 565
Yhteensä	2 565

2027 talousarvio	9 550 000
2026 talousarvio	6 985 000
2025 tilinpäätös	7 550 000

(56.) Avustukset asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseksi (siirtomääräraha 3 v)

2025 tilinpäätös	13 050 000

57. Valtion tukeman asuntokannan avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 50 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annetun lain (1281/2004) mukaisten avustusten myöntämiseen yhteensä enintään 15 000 000 euroa

2) vuokra- ja asumisoikeustaloyhteisöjen talouden tervehdyttämisavustuksista annetun lain (1030/2008) mukaisten avustusten myöntämiseen yhteensä enintään 600 000 euroa, josta Valtiokonttori saa käyttää enintään 200 000 euroa taloudellisissa vaikeuksissa olevien asuntoyhteisöjen talouden tervehdyttämistä ja kunnossapidon suunnittelua edistävistä selvityksistä ja toimenpiteistä aiheutuviin kustannuksiin

3) valtionavustuslain (688/2001) nojalla asuntojen purkuavustusten myöntämiseen yhteensä enintään 4 700 000 euroa siten kuin aravavuokratalojen purkamiskustannuksiin myönnettävästä avustuksesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (79/2006) on tarkemmin säädetty

4) aiempina vuosina myönnettyjen avustusten maksatukseen.

Lisäksi määrärahasta saa käyttää enintään 300 000 euroa saatavien turvaamiseen kuten saatavien perintään ja vakuusomaisuuden hoitoon, takautumisoikeuden käyttämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen, kiinnityksen haltijan vastuuvakuutuksen maksamiseen, kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssi- tai ulosottohuutokaupassa tai muussa realisointijärjestelyssä, milloin se on laina-, takaus- tai muiden sellaisten saatavien turvaamiseksi tai takausvastuiden minimoimiseksi tarpeen sekä näin tulleen omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Vuonna 2027 valtion tukeman asuntokannan uusia avustuksia voidaan myöntää yhteensä noin 20,3 milj. euroa. Erityisryhmien investointiavustusten kohdentumisessa turvataan vammaisten asumiseen liittyvien investointikohteiden avustukset.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 50 300 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 300 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aiempina vuosina myönnettyjen avustusten maksatukset	-30 000
Yhteensä	-30 000

2027 talousarvio	50 600 000
2026 II lisätalousarvio	—
2026 talousarvio	80 600 000

58. Valtion tukeman asuntotuotannon valtuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 124 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion varoista maksettaviin vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain, vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain (867/1980), asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (1205/1993), korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi annetun lain, vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain, omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain, asunto-osakeyhtiötalolainojen korkotuesta annetun lain ja oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain (639/1982) ja vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain mukaisiin korkotukiin, korkohyvityksiin ja luottovarauskorvauksiin

2) vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain 9 ja 9 a §:ssä, asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 10 §:ssä, vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetussa laissa, vuokratalojen rakentamislainojen valtiontakauksesta annetussa laissa, korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi annetussa laissa, vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetussa laissa, valtiontakauksesta aravalainan takaisin maksamiseksi annetussa laissa, omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetussa laissa sekä asunto-osakeyhtiötalojen perusparannuslainojen valtiontakauksesta annetussa laissa tarkoitettujen valtionvastuiden kattamiseen.

Vuonna 2027 saa valtiontakauksesta aravalainan takaisinmaksamiseksi annetun lain (868/2008) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 1 000 000 000 euroa. Omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetun lain (204/1996) mukaisten valtionvastuiden kokonaismäärä saa vapaarahoitteisissa ja asp-lainoissa olla yhteensä enintään 2 400 000 000 euroa vuoden 2027 lopussa.

Valtuus
Vuonna 2027 saa valtion varoista tuettaviksi korkotukilainoiksi hyväksyä vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) ja vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain (574/2016) mukaisia lainoja yhteensä enintään 500 000 000 euroa. Lisäksi vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain mukaisiin lainoihin tulee lainojen hyväksymisvaltuuden mukainen valtionvastuu.

Vuonna 2027 saa vuokra-asuntojen rakentamislainojen valtiontakauksesta annetun lain (856/2008) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 300 000 000 euroa.

Vuonna 2027 saa asunto-osakeyhtiötalojen perusparannuslainojen valtiontakauksesta annetun lain (941/2014) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 100 000 000 euroa.

Purettaessa pysyvästi tyhjilleen jääneitä aravavuokrataloja väestöltään vähenevillä alueilla, tai mikäli on välttämätöntä suurempien luottotappioiden estämiseksi asuntotarpeeltaan supistuvilla alueilla, saa vuonna 2027 valtion vastuulle aravarajoituslain (1190/1993) 17 a §:n ja 16 a §:n mukaisesti jättää aravalainapääomia yhteensä enintään 8 000 000 euroa, kuitenkin siten, että aravarajoituslain 16 a §:n mukaisten rajoitusakordien määrä on yhteensä enintään 2 000 000 euroa.

Mikäli vuoden 2026 korkotukilainavaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2027.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Yhteisöjen korkotukimaksut	92 770 000
Yhteisöjen takauskorvaukset	31 580 000
Yksityishenkilöiden takauskorvaukset	500 000
Yhteensä	124 850 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-27 170
Yhteensä	-27 170

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	124 850 000
2026 II lisätalousarvio	-26 950 000
2026 talousarvio	152 020 000

59. Avustukset asuinrakennusten energiatehokkuuden edistämiseksi (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 29 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) nojalla asuinrakennusten energiatehokkuusavustuksiin siten kuin annettavalla valtioneuvoston asetuksella säädetään.

Avustuksen myöntää ympäristöministeriö.

Selvitysosa: Avustuksella tavoitellaan suunnitteilla olevien remonttien nopeuttamista sekä uusia korjaushankkeita. Tarkoituksena on, että avustusta voitaisiin myöntää takautuvasti hankkeisiin, joiden tarjouspyynnöt on hyväksytty tai urakkasopimukset allekirjoitettu ja rakennustyöt alkaneet aikaisintaan 1.6.2026.

V. 2026 valmistellaan valtioneuvoston asetus myönnettäviä avustuksia varten. Asetuksen valmistelussa linjataan tarkennetut kriteerit: avustuskohteet, myöntämisen edellytykset, avustuksen määrä ja tekniset ratkaisut avustuksen myöntämiseksi.

2027 talousarvio	29 000 000
2026 II lisätalousarvio	24 537 000

(60.) Siirto Valtion asuntorahastoon

2025 tilinpäätös	—

64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksiin yksityisille omistajille, kunnille, kuntayhtymille ja rakennusperinnön hoitoa edistäville yhteisöille kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden ja niiden välittömän ympäristön kunnossapitoon, suojeluun ja parantamiseen

2) rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) 13 §:n nojalla suoritettaviin korvauksiin ja suojelun toteuttamisesta valtiolle aiheutuviin menoihin

3) alueidenkäyttölain (132/1999) 57 §:n 3 momentin mukaisiin avustuksiin kunnille

4) viranomaisen rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) 17 §:n nojalla teettämien välttämättömien kunnostus- ja ennalleen saattamistöiden kustannuksiin.

Avustusta rakennusperinnön hoitoon saa myöntää enintään 50 % toimenpiteiden kustannuksista.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään pääasiassa yksityisten omistajien sekä rakennusperinnön hoitoa omistajan tai haltijana edistävien yhteisöjen avustamiseen arvokkaan rakennusperinnön säilymisen turvaamiseksi suojeluarvojen mukaisella tavalla.

2027 talousarvio	1 700 000
2026 talousarvio	1 700 000
2025 tilinpäätös	1 700 000

95. InvestEU-ohjelman kansallinen rahoitusosuus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 910 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää InvestEU-ohjelman kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

2027 talousarvio	19 910 000
2026 talousarvio	19 910 000
2025 tilinpäätös	5 830 000